

Prawo autorskie na uczelniach wyższych

Krystyna Rogala¹

Celem niniejszego opracowania jest analiza aktualnego stanu prawnego dotyczącego praw autorskich do utworów powstających na uczelniach wyższych, ze szczególnym uwzględnieniem różnic między regulacją dotyczącą utworów pracowników naukowych oraz studentów, doktorantów i podmiotów trzecich. Następnie na podstawie wybranej grupy regulaminów uczelni wyższych przeprowadzono analizę ustanowionych strategii zarządzania prawami własności intelektualnej pod kątem zgodności z powszechnie obowiązującym prawem oraz realizacji funkcji adaptacyjnej i rozwijającej.

Uwagi wstępne

Prawa autorskie do utworów powstających na uczelniach wyższych wciąż pozostają tematem budzącym wiele zainteresowania, zarówno wśród przedstawicieli doktryny, jak i wśród grona akademickiego. Świadczą o tym liczne akty, raporty, uchwały przyjmowane i przygotowywane, z własnej inicjatywy, przez środowisko akademickie, m.in. Kodeks Dobrych Praktyk Uniwersytetu Jagiellońskiego z 25.6.2003 r., przyjęty przez Fundację Rektorów Polskich Kodeks dobrych praktyk szkół wyższych czy przygotowane przez Zespół do spraw Etyki w Nauce przy Ministrze Nauki i Informatyzacji Dobre Praktyki Badań Naukowych. Akty te stanowią odpowiedź na zmieniającą się rolę uniwersytetu w społeczeństwie i potrzebę zmiany modelu zarządzania uczelnią wyższą², a także na coraz większą skalę naruszeń praw autorskich, dokonywanych zarówno przez studentów, jak i pracowników naukowych³.

Zgodnie z zasadą uregulowaną w art. 8 ustawy z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁴, opierającą się na tzw. zasadzie prawdy⁵, twórca jest pierwotnym podmiotem praw autorskich. W przeciwieństwie do regulacji dotyczącej własności przemysłowej, ustawodawca bardzo rzadko decyduje się na modyfikację tej zasady (jedynym przypadkiem nabycia prawa autorskiego w sposób pierwotny przez uczelnię wyższą jest uregulowane w art. 74 ust. 3 PrAut nabycie praw do programu komputerowego). Uczelnia wyższa, nabywając prawa autorskie na podstawie art. 12 PrAut, a także na zasadach ogólnych z rozdziału 5 PrAut, może występować w obrocie jedynie jako wtórny podmiot praw autorskich⁶.

Utwór a utwór naukowy

Pojęcie utworu wyznacza przedmiotowy zakres ochrony praw autorskich, przyznanej na gruncie polskiego prawa autorskiego. Został on zdefiniowany w art. 1 PrAut wraz z przykładowym wyliczeniem rodzajów utworów. Utwór jest dobrem niematerialnym, poza zainteresowaniem prawa autorskiego pozostaje kwestia nośnika, na którym może zostać utrwalony dany utwór. Sam utwór natomiast istnieje już, „jeżeli jest przechowywany w czyjejś pamięci”⁷. Aby dany wy-

twór intelektu został uznany za utwór, muszą zostać spełnione trzy przesłanki, tj. stanowi on przejaw działalności twórczej, ma charakter indywidualny oraz doszło do jego ustalenia w jakiegokolwiek postaci⁸. Bez znaczenia pozostają natomiast umowne ustalenia stron, nadające danemu wytworowi intelektu takie miano, przyznanie ochrony jest bowiem kwestią ustaleń faktycznych⁹.

W celu jego ustalenia wystarczające jest nawet jednorazowe uzewnętrznienie. Konieczne jest jednak, by miało to miejsce przed osobą trzecią – odbiorcą. Dla ustalenia nie ma znaczenia zapisanie danego utworu, zgranie utworu muzycznego na nośnik *pendrive*, jeśli w dalszym ciągu będzie mógł się z jego treścią zapoznać jedynie twórca. Nie ma także znaczenia trwałość samego utworu. „Utwór artystyczny staje się przedmiotem prawa autorskiego już wtedy, kiedy następuje jego ustalenie, tj. gdy przybierze jakąkolwiek postać, choćby nietrwałą, jednak o tyle stałą, żeby treść i cechy utworu wywierały efekt artystyczny”¹⁰. Działalność twórcza przeciwstawiana jest działalności rzemieślniczej jako nastawionej na powielanie określonych czynności w celu uzyskania z góry założonego, powtarzalnego rezultatu. Działalność twórcza jest „projekcją wyobraźni twórcy”¹¹. Samo dzieło ma

¹ Autorka jest studentką IV roku studiów stacjonarnych Prawa na WPAiE Uniwersytetu Wrocławskiego oraz słuchaczką seminarium magisterskiego prof. dr hab. J. Gołaczyńskiego.

² K. Leja, Zarządzanie uczelnią. Koncepcje i współczesne wyzwania, Warszawa 2013, s. 19–22.

³ J. Barta, R. Markiewicz, Autorskoprawne problemy prac magisterskich i doktorskich, [w:] Raport o zasadach poszanowania autorstwa w pracach dyplomowych oraz doktorskich w instytucjach akademickich i naukowych, Warszawa 2005, s. 7–9.

⁴ T.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1191 ze zm.; dalej jako: PrAut.

⁵ L. Jaworski, Twórczość pracownicza, Warszawa 2003, s. 117.

⁶ P. Stec, Komercjalizacja wyników badań naukowych, Warszawa 2017, s. 51–67.

⁷ S. Grzybowski, A. Kopff, J. Serda, Zagadnienia prawa autorskiego, Warszawa 1973, s. 103–104.

⁸ E. Ferenc-Szydelko, Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, Warszawa 2016, s. 14–15.

⁹ J. Barta, R. Markiewicz, Prawo autorskie, Warszawa 2013, s. 39.

¹⁰ Wyrok SN z 25.4.1973 r., I CR 91/73, OSNAPIUS 1974, Nr 3, poz. 50.

¹¹ Wyrok SN z 25.1.2006 r., I CK 281/05, OSNC 2006, Nr 11, poz. 186.

być natomiast subiektywną nowością. Możliwe jest uzyskanie przez innego twórcę tego samego dzieła w tym samym czasie, ale decydujące jest przekonanie autora o jego unikatowości i „wykorzystanie przez niego obszaru swobody w wyborze i uporządkowaniu jego składników”¹². Charakter indywidualności utożsamiany jest z wymogiem oryginalności¹³. Utwór musi nosić piętno określonego twórcy, przedstawia jego osobowość. Zgodnie z ustawą, bez wpływu na uznanie danego wytworu za utwór pozostaje wartość utworu, przeznaczenie utworu i sposób jego wyrażenia. Nie ma więc znaczenia wartość ekonomiczna, intelektualna i artystyczna samego dzieła. Zgodnie z doktryną, chronione są także utwory szmirowate czy tandetne¹⁴, a także utwory kontrowersyjne, naruszające normy bezwzględnie obowiązujące – utwory rasistowskie czy pornograficzne. W celu uznania danej pracy badawczej za utwór nie będzie miał zatem znaczenia tytuł naukowy twórcy ani wysiłek umysłowy włożony w jego uzyskanie. Bez wpływu pozostaje także przeznaczenie danego utworu, które może pozostawać nieujawnione odbiorcom. Tym samym zrezygnowano z koncepcji czystej sztuki, a dany utwór może mieć, w zamyśle twórcy, jedynie funkcje użytkowe. Ze względu na niematerialny charakter utworu sposób wyrażenia stanowi jedynie narzędzie ustalenia dzieła. W przypadku utworów mogących przyjmować wiele postaci – projektów, rysunków, makiet, przyznanie ochrony na gruncie praw autorskich będzie każdorazowo uzależnione od indywidualnej oceny każdego dzieła¹⁵.

Szczególną kategorię utworów stanowią utwory pracownicze. Zgodnie z art. 12 PrAut, w razie braku odmiennych ustawowych i umownych regulacji, pracodawca nabywa majątkowe prawa autorskie do utworu stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy oraz własność przedmiotu, na którym utrwalono utwór. Jest to nabycie wtórne¹⁶, następujące dopiero z momentem przejścia utworu oraz ograniczone celem i zgodnym zamiarem stron. Doktryna jest zgodna co do zakresu podmiotowego tej regulacji, uznając, że znajdzie ona zastosowanie do wszystkich podstaw zawarcia umowy o pracę, także mianowania, powołania i wyboru¹⁷. Poza tym zakresem znajdują się natomiast służbowe stosunki niepracownicze. W przypadku niewykonywania przez pracodawcę, w okresie dwóch lat od daty przyjęcia utworu, uprawnienia do jego rozpowszechniania, możliwy jest powrót majątkowych praw autorskich do twórcy. W tym celu konieczne jest wyznaczenie pracodawcy terminu na jego rozpowszechnienie oraz upływ tego terminu.

Zastosowanie art. 12 PrAut ograniczone jest na dwa sposoby: przez zawężenie kategorii utworów, do których ma zastosowanie, oraz ograniczenie pól eksploatacji przez cel i zgodny zamiar stron. Do uznania, że dany utwór stanowi utwór pracowniczy, nie wystarczy pozostawanie przez pracownika w stosunku pracy, a nawet stworzenie utworu w czasie pracy¹⁸. W celu określenia, czy mamy do czynienia

z utworem pracowniczym, decydujące będą postanowienia umowy o pracę, regulaminów pracy oraz poleceń służbowych wydanych pracownikowi. Natomiast aby określić zasięg uprawnień pracodawcy, należy wziąć pod uwagę przedmiot działalności, charakter utworu oraz wiedzę pracownika o stosowanych w zakładzie pracy metodach komercjalizacji¹⁹.

Korzystniejsze z perspektywy twórcy, odmienne od wprowadzonych regulacją art. 12, zasady wprowadza art. 14 PrAut. Zgodnie z jego treścią instytucji naukowej przysługują następujące uprawnienia wobec utworu pracownika: ograniczone czasowo pierwszeństwo publikacji, korzystania z materiału naukowego zawartego w utworze oraz udostępnianie utworu naukowego osobom trzecim. Aby zastosowanie miała powyższa regulacja, konieczne jest spełnienie przesłanek pozostawania w stosunku pracy z instytucją naukową, brak odmiennych postanowień umowy o pracę, stworzenie utworu w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy oraz naukowy charakter utworu.

Samo pojęcie utworu naukowego nie zostało zdefiniowane na gruncie ustawy. Najczęściej spotykana w doktrynie definicja określa go jako utwór, który ze względu na jego treść będącą rezultatem naukowego procesu poznawczego jest zorientowany w swojej podstawowej funkcji komunikacyjnej na przedstawienie obiektywnie istniejącej rzeczywistości²⁰. Sam charakter utworu i przyznanej jego twórcy ochrony na gruncie praw autorskich pozostaje jednak problematyczny. Artykuł 1 ust. 2¹ PrAut poza ochroną pozostawia bowiem odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne. Takie ukształtowanie przedmiotu praw autorskich doprowadziło do powstania koncepcji wielowarstwowości utworu naukowego, przyznającej ochronę na gruncie praw autorskich jedynie jego formie, poza nią pozostawiając natomiast treść. W doktrynie uzasadnienia tej tezy upatruje się w porównaniu celów, zadań i struktury obu kategorii utworów – artystycznych i naukowych²¹. Utwór naukowy należy podzielić na dwie podstawowe warstwy – treść

¹² T. Bakalarz, *Twórczość pracowników naukowych. Regulacja prawna*, Warszawa 2015, s. 169–190.

¹³ E. Ferenc-Szydełko, *Ustawa ...*, s. 20–25.

¹⁴ *Ibidem*, s. 20–25.

¹⁵ P. Słezak, *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, Warszawa 2017, s. 19.

¹⁶ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo...*, s. 91.

¹⁷ M. Poźniak-Niedzielska, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Zarys wykładu*, Bydgoszcz 2006, s. 37–39.

¹⁸ *Prawo autorskie w praktyce. Poradnik*, Warszawa 2000, s. 52.

¹⁹ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo...*, s. 92.

²⁰ J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Ćwiągalski, R. Markiewicz, E. Traple, *Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, Warszawa 1995, s. 129.

²¹ A. Kopff, *Dzieło sztuk plastycznych i jego twórca w świetle przepisów prawa autorskiego*, Kraków 1961, s. 10–18.

i formę (według *M. Staszów* jako osobny element należy wyróżnić także temat²²). Jako treść należy rozumieć „to co przedstawione lub wyrażone”²³. W przypadku utworów naukowych będą to m.in. ujęte w hipotezie art. 1 ust. 2¹ PrAut koncepcje matematyczne, jak twierdzenia Fermata. Formą utworu naukowego jest czynnik przedstawiający – sposób konstrukcji zdań, użyte słownictwo, układ argumentów. Dla przyznania ochrony będzie musiała ona spełnić wymogi indywidualności, niepowtarzalności obowiązujące dla każdego utworu. Poza ochroną należy także pozostawić sam temat utworu naukowego, który, co do zasady, może być utożsamiany z problemem badawczym²⁴. Sporne pozostaje określenie zakresu desygnatów utworu artystycznego i utworu naukowego. Co do zasady, w literaturze przedmiotu podkreśla się istniejące różnice między obiema kategoriami, a tym samym ich rozłączność, uzasadniając objęcie ich odmiennymi reżimami prawnymi. Odmiennie przedstawia ich relacje *A. Chobot*, wskazując, że przypisywana utworom artystycznym cecha piękna może być przypisana także utworom naukowym, za przykład podając m.in. dzieła św. *Tomasza z Akwinu* „*De rerum natura*”. Natomiast utwory artystyczne nierzadko są bardziej jednoznaczne, co uznawane jest przez doktrynę za cechę utworów naukowych, niż używane na gruncie nauki pojęcia metody czy struktury²⁵.

Podjmując próby zdefiniowania pojęcia instytucji naukowej, utożsamiano je z pojęciem jednostki naukowej i tym samym definiuje się ją przez pryzmat definicji legalnej z ustawy z 30.4.2010 r. o zasadach finansowania nauki²⁶, sformułowanej w art. 2 pkt 9²⁷. Ustawa ta została uchylona ustawą z 3.7.2018 r. – przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce²⁸. Brak jest więc obecnie definicji legalnej instytucji naukowej. Konieczny jest powrót do definicji doktrynalnej, która za instytucję naukową uznaje takie podmioty, w których działalność naukowa ma charakter główny, tj. instytuty badawcze czy uczelnie wyższe. Mniejszościowy pogląd za instytucje naukowe uznaje także podmioty, w których działalność naukową prowadzi się w sposób uboczny wobec działalności głównej, m.in. koncerny farmakologiczne²⁹.

Uczelnia wyższa a obowiązek pracy twórczej

W publicznym obiegu istnieje przekonanie, że pozostawanie w stosunku pracy z uczelnią wyższą i zajmowanie stanowiska pracownika dydaktycznego, badawczego czy badawczo-dydaktycznego łączy się z obowiązkiem tworzenia utworów. Taki pogląd wydaje się jednak zbyt daleko idącym uproszczeniem. Dylematu tego nie rozstrzyga art. 115 ustawy z 20.7.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce³⁰ (a także poprzednio obowiązujący art. 111 ustawy z 27.7.2005 r.

– Prawo o szkolnictwie wyższym³¹) regulujący obowiązki nauczycieli akademickich – pracowników dydaktycznych, badawczych, badawczo-dydaktycznych. Określone obowiązki kształcenia i wychowania studentów, uczestniczenia w kształceniu doktorantów, prowadzenia działalności naukowej i stałego podnoszenia kompetencji zawodowej w sposób jednoznaczny nie wskazuje na konieczność tworzenia przez pracownika utworów pracowniczych. Pracownik naukowy w czasie kształcenia studentów nie musi korzystać z własnych utworów lub może korzystać z utworów powstałych przed zawarciem stosunku pracy z daną uczelnią³². Decydujące w tym zakresie będą zatem postanowienia umowy o pracę, aktów wewnętrznych uczelni wyższych oraz treść wydanych pracownikowi poleceń. Potwierdza to stanowisko przyjęte w oficjalnym przewodniku dotyczącym komercjalizacji własności intelektualnej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego³³, według którego dla nabycia przez uczelnie praw autorskich nie ma znaczenia fakt, że pracownik naukowy „stworzył je przy okazji wykonywania swoich obowiązków lub niezależnie (a nawet wbrew tym obowiązkom), nawet jeżeli dokonał tego w godzinach pracy i przy użyciu sprzętu, materiałów lub innych możliwości stworzonych przez uczelnię”.

Powyższy pogląd może stracić jednak swoją aktualność na gruncie art. 116 ust. 7 PrSzkolWyżN, wprowadzającego regułę interpretacyjną, że „wykonywanie obowiązków nauczyciela akademickiego stanowi działalność twórczą o indywidualnym charakterze, o której mowa w art. 1 ust. 1 prawa autorskiego”. Na budzące przez ten przepis wątpliwości zwraca uwagę już *R. Markiewicz*, w szczególności na niekorespondowanie z treścią art. 115 PrSzkolWyżN oraz niespełnianie przez czynność, jaką jest wykonywanie obowiązków, cechy dobra niematerialnego³⁴. Ustawodawca uzasadnia wprowadzenie tego przepisu koniecznością „uściślenia kwestii odliczania 50-proc. kosztów uzyskania przychodu na korzyść nauczycieli akademickich”³⁵. Jego ogólne sformułowanie,

²² *D. Czajka*, Ochrona praw twórców i producentów. Prawa autorskie i prawa pokrewne, Warszawa 2010.

²³ *A. Kopff*, Dzieło..., s. 10–18.

²⁴ *J. Barta*, *R. Markiewicz*, Prawo..., s. 39–43.

²⁵ *A. Chobot*, Regulacja prawna twórczej pracy badawczej w stosunkach pracy, Warszawa 1975, s. 162.

²⁶ Tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 87 ze zm.

²⁷ *E. Ferenc-Szydelko*, Ustawa..., s. 165–166.

²⁸ Dz.U. poz. 1669 ze zm.

²⁹ *D. Flisak*, Prawa autorskie i prawa pokrewne. Komentarz, Warszawa 2015, s. 204–208.

³⁰ Dz.U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.; dalej jako: PrSzkolWyżN.

³¹ Dz.U. z 2017 r. poz. 2183 ze zm.; dalej jako: PrSzkolWyż.

³² *J.A. Piszczek*, Prawa autorskie uniwersytetu na przykładzie Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, *Studia Prawnoustrojowe* 2014, Nr 24, s. 13–25.

³³ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Departament Wdrożeń i Innowacji Przewodnik. Komercjalizacja B+R dla praktyków, Warszawa 2010, s. 116.

³⁴ *R. Markiewicz*, Ilustrowane prawo autorskie, Warszawa 2018, s. 86–87.

³⁵ Zob. <http://konstytucjadlanauki.gov.pl/konstytucja-dla-nauki-przyjeta-przez-sejm> (dostęp z 22.5.2019 r.).

wprost nieograniczające zakresu zastosowania jedynie do spraw z zakresu prawa podatkowego, wskazuje na umyślne lub nieumyślne zaniedbanie ustawodawcy.

Uprawnienia instytucji naukowej

Przepis art. 14 PrAut stanowi szczególną regulację względem art. 12 PrAut³⁶. Ustanawia on kompromis między interesami szczególnej kategorii twórcy utworu naukowego a instytucją naukową. Twórcy pozostawione zostają prawa autorskie do samego dzieła, natomiast instytucja naukowa, ze względu na pozostawione jej uprawnienia, ma możliwość budowania swojej renomy oraz efektywnego kształcenia studentów. Uprawnienia te uznaje się za szczególne prawa podmiotowe³⁷. Pojawiają się także poglądy odmienne, według których art. 14 PrAut nadaje pracodawcy prawo do efektu pracy lub określają je jako szczególnego rodzaju licencję ustawową³⁸. Nie koresponduje to jednak z literalnym brzmieniem przepisu – ustawodawca nie posługuje się pojęciami autorskich i majątkowych praw autorskich ani pojęciem prawa³⁹ oraz wspomnianą wyżej funkcją⁴⁰.

Katalog przyznanych instytucji naukowej uprawnień w art. 14 PrAut oraz określenie jego zakresu sprawia doktrynie wiele problemów interpretacyjnych. Prawo pierwszeństwa opublikowania po stronie instytucji naukowej powstaje *ex lege* i ma charakter jednorazowy, tj. wygasa po pierwszym opublikowaniu, instytucja naukowa nie ma prawa do kolejnych wydań tego samego dzieła. Pojęcie publikacji interpretuje się w sposób węższy niż rozpowszechnienie jako zwielokrotnienie utworu, którego egzemplarze zostały publicznie udostępnione. Aby skorzystać z tego uprawnienia instytucja musi uzyskać zgodę pracownika, wolność decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności wynika bowiem wprost z autorskich praw osobistych, przysługujących twórcy.

Czas skorzystania z tego uprawnienia jest ograniczony, termin realizacji wynosi 6 miesięcy lub 2 lata w zależności od wybranej formy zrealizowania. W przypadku zawarcia z twórcą umowy o wydanie utworu będzie to okres krótszy, biegnący od dnia dostarczenia, czyli od dnia umożliwienia zapoznania się z utworem przez pracodawcę. Prawo publikacji nie jest uzależnione od zawarcia powyższej umowy, w razie gdy instytucja naukowa nie zdecyduje się na jej zawarcie, termin na opublikowanie wynosi 2 lata od przyjęcia utworu, tj. jego akceptacji przez pracodawcę. Odmienne stanowisko przyjmuje T. Drozdowska, uznając, że instytucja naukowa powinna w terminie 6 miesięcy zawrzeć umowę o wydanie utworu, następnie w ciągu 2 lat od jej zawarcia opublikować utwór⁴¹. Powszechnie w doktrynie wskazuje się na szkodliwy wpływ tak długich terminów na wykorzystanie powyższego uprawnienia, mogący doprowadzić do dezaktualizacji treści naukowej, przekreślenia jej innowacyjności⁴². Jest to jednak prawo, a nie obowiązek instytucji naukowej, która z uwa-

gi na względnie obowiązujący charakter tego uprawnienia może się go zrzec. W przypadku skorzystania z niego prawo to jest bezwzględne i skuteczne *erga omnes*. Ze względu na brak przepisów szczególnych ustanawiających ochronę tych uprawnień instytucja naukowa może skorzystać z odpowiedniego stosowania przepisów rozdziału 9 PrAut.

Twórcy utworu naukowego, wobec którego skorzystano z pierwszeństwa publikacji, przysługuje prawo do wynagrodzenia. Nie może przyjąć jednak dowolnej formy, lecz tylko „formę roszczenia skutecznego wobec pracodawcy w chwili spełnienia przyjętych kryteriów”⁴³. Niedopuszczalna jest więc forma m.in. premii uznaniowej. Do określenia wysokości przysługującego wynagrodzenia zastosowanie będzie miała regulacja art. 43 ust. 2 PrAut.

Pozostałe dwa uprawnienia – prawo do korzystania z materiału naukowego oraz prawo do udostępniania utworu osobom trzecim – mają charakter względny, są skuteczne jedynie wobec twórcy utworu naukowego. Ich cechą jest także ustawowa bezpłatność. Szczególne problemy interpretacyjne sprawia określenie zakresu przedmiotowego prawa do korzystania z materiału naukowego. Ze względu na regulację art. 1 ust. 2¹ PrAut oraz przyjęcie koncepcji wielowarstwowości utworu naukowego materiał naukowy nie jest objęty ochroną prawnautorską. Korzystanie z materiału naukowego przez instytucję naukową nie wymaga dodatkowego uregulowania i w tym sensie stanowi *superfluum* ustawowe. W doktrynie wskazuje się jednak, że, co do zasady, korzystanie z materiału naukowego łączy się z podjęciem czynności także wobec jego formy, stąd też uzasadnienie dla powyższej regulacji.

Doktryna wyznacza zakres korzystania, ograniczając go do ram własnej struktury organizacyjnej instytucji naukowej, zgodnie z jej celami statutowymi, zadaniami realizowanymi przez pracowników⁴⁴. Jako uzasadnienie takiego ograniczenia wskazuje się na szczególny charakter tej regulacji do art. 8 PrAut.

Ostatnie z uprawnień, odnoszące się do utworu naukowego – do udostępniania osobom trzecim, zostało ustawowo ograniczone uzgodnionym przeznaczeniem danego utworu oraz postanowieniami umownymi⁴⁵. Sprecyzowania uzgod-

³⁶ J. Barta, R. Markiewicz, Prawo..., s. 91–96 oraz D. Czajka, Ochrona..., s. 108–110.

³⁷ S. Grzybowski, A. Kopff, J. Serda, Zagadnienia..., s. 117–118.

³⁸ K. Golat, R. Golat, Prawo autorskie w praktyce. Poradnik, Warszawa 2000, s. 54; podobnie T. Bakalarz, Twórczość..., s. 169–185.

³⁹ T. Bakalarz, Twórczość..., s. 169–172.

⁴⁰ J. Błeszyński, Prawo autorskie, Warszawa 1985, s. 91.

⁴¹ T. Drozdowska, Stosunek pracy a prawo autorskie, Pr. Sp. 1998, Nr 1, s. 39.

⁴² Tak T. Bakalarz, Twórczość..., s. 183–190; E. Ferenc-Szydelko, Usta-
wa..., s. 165–167.

⁴³ T. Bakalarz, Twórczość..., s. 183–190.

⁴⁴ M. Późniak-Niedzielska, Działalność naukowo-dydaktyczna, PiP 2009, Nr 5, s. 33–48.

⁴⁵ Pogląd odmienny, jakoby ograniczenia art. 14 ust. 2 PrAut dotyczyły także korzystania z materiału naukowego, został wyrażony w: J. Barta, [w:] J. Barta (red.), System Prawa Prywatnego, t. 13, Prawo autorskie, Warszawa 2017, s. 122–124.

nionego przeznaczenia dokonuje się, uwzględniając „rodzaj wykonywanej pracy oraz zadań i celów działalności danej instytucji naukowej”⁴⁶. Uprawnienie to jest zawężone jedynie do udostępniania „niepublicznego”⁴⁷. Ustawodawca nie reguluje kwestii dalszego korzystania z już udostępnionego utworu.

Wraz z wejściem w życie PrSzkolWyżN dokonano zmiany zakresu przedmiotowego art. 86d PrSzkolWyż przez dodanie do zakresu przedmiotowego art. 153 PrSzkolWyżN także twórczości artystycznej. Twórczość artystyczna stanowi jeden z segmentów działalności naukowej, obok badań naukowych i prac rozwojowych. Według ustawodawcy „obejmuje działania twórcze w sztuce, której efektem jest stanowiące wkład w rozwój kultury dzieło artystyczne materialne lub niematerialne, a w tym także artystyczne wykonanie”. Będą miały do niej zastosowanie przede wszystkim regulacje prawa autorskiego.

Na mocy odesłania z art. 153 PrSzkolWyżN do powyższych utworów zastosowanie będą miały przepisy art. 154–157 regulujące przekazywanie uczelni informacji o wynikach działalności naukowej i procedurze ich przekazania, podejmowania przez uczelnię decyzji o komercjalizacji, obowiązkach pracownika uczelni związanych z komercjalizacją, wynagrodzeniu przysługującemu pracownikowi w przypadku komercjalizacji. Pracownik i uczelnia wyższa mogą umownie zmodyfikować zasady ustalone przez powyższe przepisy.

Wspomniane przepisy regulują sytuację prawną praw autorskich do utworów stworzonych przez pracownika naukowego. W przypadku utworów stworzonych w ramach obowiązków ze stosunku pracy, w zależności od ich charakteru, następować będzie nabycie przez uczelnię wyższą majątkowych praw autorskich do tych utworów lub jedynie przyznanie uczelni określonych praw podmiotowych. Sposób realizacji tych uprawnień będzie uszczegóławiany w regulacjach wewnętrznych poszczególnych uczelni. W przypadku utworów, których twórcą jest pracownik naukowy, lecz stworzonych poza stosunkiem pracy, zastosowanie będzie miała zasada ogólna z art. 8 PrAut.

Twórczość studentów i doktorantów

Uczelnie wyższe są miejscem powstawania ogromnej ilości utworów nie tylko pracowników naukowych, ale także utworów studentów i doktorantów, tworzących dzieła w ramach zajęć akademickich, konkursów, pisanie prac dyplomowych czy doktorskich. PrSzkolWyż wprowadzono pierwszą regulację do PrAut dotyczącą prac dyplomowych studenta, pozostawiając bez regulacji twory doktorantów. Artykuł 15a PrAut przyznaje uczelniom wyższym licencję ustawową⁴⁸, obejmującą prawo do pierwszeństwa publikacji, ograniczone czasowo do sześciu miesięcy od dnia obrony pracy dyplomowej.

Ustawą z 3.7.2018 r. – przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁴⁹ dodano ust. 2

i 3 do wyżej wspomnianego przepisu, którym zmodyfikowano zarówno zakres podmiotowy, zakres przedmiotowy, jak i katalog uprawnień względem poprzedniej regulacji. Uczelniom, federacjom podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, instytutom naukowym PAN, instytutom badawczym i międzynarodowym instytutom badawczym przyznano uprawnienia do korzystania bez wynagrodzenia i bez konieczności uzyskania zgody twórcy oraz do udostępniania utworów ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki oraz korzystania z utworów znajdujących się w prowadzonych przez niego bazach danych, w celu sprawdzania z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego. Zakres przedmiotowy został rozszerzony na utwory stworzone przez studenta i „osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora” – doktoranta, nie tylko dyplomowe, lecz także stworzone w wyniku wykonania obowiązków związanych z odbywaniem studiów lub przygotowaniem rozprawy doktorskiej. W ust. 3 przyznano uprawnienie ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki do korzystania z prac dyplomowych i rozpraw doktorskich znajdujących się w prowadzonych przez niego bazach danych w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego utrzymania i rozwoju tych baz oraz współpracujących z nimi systemów informatycznych.

Pierwsza grupa wydaje się przybliżać zakres uprawnień uczelni wyższej do regulacji art. 14 PrAut. Druga pozwala na korzystanie przez uczelnie wyższe z Jednolitego Systemu Antyplagiatowego, którego obowiązek użycia przy sprawdzaniu prac dyplomowych wprowadza PrSzkolWyżN.

Pomimo pojawienia się w projekcie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym z 23.3.2004 r.⁵⁰ propozycji wprowadzenia art. 220, na podstawie którego „autorskie prawo majątkowe do utworu wykonanego przez studenta uczelni w toku studiów i w związku z nim” przysługiwałyby uczelni, przepis ten nie znalazł się w treści obowiązującej ustawy. Wyjątek stanowiłoby uregulowanie dotyczące autorskich praw majątkowych do pracy dyplomowej studenta, do której prawa przysługiwałyby uczelni i studentowi w częściach równych wraz z pierwszeństwem publikacji i możliwością korzystania oraz udostępniania osobom trzecim po stronie uczelni. Zgodnie z Wyjaśnieniami Ministerstwa Kultury i Sztuki z 11.10.1996 r.⁵¹, w dalszym ciągu jedynym sposobem nabycia majątkowych praw autorskich studenta lub doktoranta pozostaje zawarcie przez uczelnię wyższą umowy cywilnoprawnej ich dotyczącej. Nabycie to będzie podlegać reżimowi rozdzia-

⁴⁶ T. Bakalarz, *Twórczość...*, s. 172–179.

⁴⁷ E. Ferenc-Szydelko, *Ustawa...*, s. 165–170.

⁴⁸ P. Ślęzak, *Ustawa...*, s. 150.

⁴⁹ Dz.Ū. poz. 1669 ze zm.

⁵⁰ Druk sejmowy Nr 2720 Sejmu RP IV kadencji, www.sejm.gov.pl.

⁵¹ Wyjaśnienia Ministerstwa Kultury i Sztuki z 11.10.1996 r., zn. DPA.024/345/96 [w:] J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie Orzecznictwo i wyjaśnienia t. 3*, Warszawa 2005, s. 212–225.

łu V PrAut. Student nie może być traktowany jako pracownik uczelni, a wszelkie prawa do dysponowania majątkowymi prawami autorskimi pozostają przy nim. Uczelnia ma jedynie możliwość dochodzenia nakładów, jeżeli dany utwór powstał przy użyciu jej materialnych środków. Uregulowanie procedur zawierania umów ze studentami lub doktorantami jest uwarunkowane uznaniową decyzją uczelni wyższej. Takie postanowienia mogą znajdować się przede wszystkim w aktach wewnętrznych.

Regulaminy zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej i prac rozwojowych – analiza wybranych aktów

Od 1.10.2011 r. na senacie uczelni wyższej (a w przypadku uczelni niepublicznej – innym organie wskazanym w statucie) ciąży obowiązek uchwalenia regulaminu zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej i prac rozwojowych. Wprowadzenie tego obowiązku miało zwiększyć zainteresowanie władz uczelni tą tematyką oraz spowodować jej usystematyzowanie w akcie wewnętrznym⁵². Obowiązek ten utrzymano, w tej samej formie, na gruncie nowej ustawy wraz ze wskazaniem zakresu uregulowania obejmującego: określenie praw i obowiązków uczelni, pracowników, doktorantów i studentów w zakresie ochrony i korzystania z praw autorskich, praw pokrewnych i praw własności przemysłowej, zasad wynagradzania twórców, zasad i procedury komercjalizacji, zasad korzystania z majątku uczelni, wykorzystywanego do komercjalizacji oraz świadczenia usług w zakresie działalności naukowej oraz zasad podziału środków uzyskanych z komercjalizacji między twórcą będącym pracownikiem uczelni publicznej a tą uczelnią, zasad i trybu przekazywania uczelni publicznej przez pracownika, doktoranta i studenta informacji o wynikach działalności naukowej oraz *know-how* związanym z tymi wynikami, informacji o uzyskanych przez pracownika środkach z komercjalizacji oraz zasad i trybu przekazywania przez pracownika przysługujących uczelni części środków uzyskanych z komercjalizacji, a także zasad i trybu przekazania pracownikowi przez uczelnię publiczną informacji o decyzjach, o których mowa w art. 154 ust. 1 i 3 PrSzkołWyżN, i części przysługujących mu środków uzyskanych z komercjalizacji.

Dominującymi funkcjami regulaminów zarządzania własnością intelektualną jest funkcja rozwijająca, przejawiająca się w uzupełnianiu, w dopuszczalnym zakresie, regulacji ustawowej oraz funkcja adaptująca dostosowująca regulację prawną do warunków panujących w poszczególnych uczelniach wyższych⁵³.

Tworząc powyższy regulamin, uczelnie wyższe mają obowiązek przestrzegania regulacji ustawy z 30.6.2000 r. – Prawo własności przemysłowej⁵⁴ oraz PrAut⁵⁵. Zgodnie z Kodeksem postępowania dla uczelni wyższych i innych publicznych instytucji badawczych, stanowiącym załącznik Nr 1 do Zaleceń Komisji z 10.4.2008 r.⁵⁶, „zasady dotyczące wewnętrznej strategii w zakresie własności intelektualnej stanowią podstawową grupę zasad, które muszą być wdrożone przez publiczne organy badawcze w celu skutecznego zarządzania własnością intelektualną”. Przewidują one m.in. wymóg dostarczania pracownikom i studentom jasnych zasad dotyczących ujawniania nowych pomysłów, własności wyników badań, prowadzenia dokumentacji oraz zwiększania świadomości i podstawowych umiejętności związanych ze sferą własności intelektualnej oraz transferu wiedzy.

W grupie badanych regulaminów⁵⁷ większość regulacji⁵⁸, zgodnie za wskazaniem doktryny, doprecyzowywała

⁵² M. Pyter, Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2012, s. 331–332.

⁵³ M. Pacuska, A. Wiśniewski, Zarządzanie prawami własności intelektualnej w świetle analizy regulaminów uczelnianych. Raport Fundacji Rektorów Polskich, Warszawa 2015, s. 13.

⁵⁴ T.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 776 ze zm.

⁵⁵ M. Pacuska, A. Wiśniewski, Zarządzanie prawami..., s. 332.

⁵⁶ Zalecenia Komisji 2008/416/WE z 10.4.2008 r. w sprawie zarządzania własnością intelektualną w ramach działań związanych z transferem wiedzy oraz Kodeks postępowania dla uczelni wyższych i innych publicznych instytucji badawczych (Dz.Ur. UE L Nr 146, s. 19–24).

⁵⁷ Regulamin zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji w Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu z 25.3.2015 r. zob. <http://bip.amuz.wroc.pl/22/48/regulaminy.html> (dostęp z 22.5.2019 r.) dalej jako: Regulamin Akademii Muzycznej; Regulamin zarządzania prawami własności intelektualnej w Uniwersytecie Medycznym im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, zob. <https://bip.umed.wroc.pl/arttykul/192/1672/regulamin-zarzadzania-prawami-wlasnosci-intelektualnej-umw> (dostęp z 22.5.2019 r.) dalej jako: Regulamin Uniwersytetu Medycznego; Regulamin zarządzania własnością intelektualną oraz zasady komercjalizacji w SWPS Uniwersytecie Humanistycznospołecznym z 25.9.2018 r., zob. https://uniwersytet_swps.bip.gov.pl/regulamin-zarzadzania-wlasnoscia-intelektualna-i-zasady-komercjalizacji/regulamin-zarzadzania-wlasnoscia-intelektualna-i-zasady-komercjalizacji.html (dostęp z 22.5.2019 r.) dalej jako: Regulamin SWPS; Regulamin zarządzania własnością intelektualną Politechniki Wrocławskiej, zob. <http://bip.pwr.edu.pl/strona-glowna/akty-prawne/regulamin-zarzadzania-wlasnoscia-intelektualna> (dostęp z 22.5.2019 r.) dalej jako: Regulamin Politechniki Wrocławskiej; Regulamin zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. L. Schillera w Łodzi z 1.1.2016 r., zob. <http://bip.filmschool.lodz.pl/index.php?id=355&id2=111> (dostęp z 22.5.2019 r.) dalej jako: Regulamin PWSFTiT; Regulamin zarządzania prawami własności intelektualnej oraz zasad ich komercjalizacji Uniwersytetu Wrocławskiego z 28.6.2017 r., zob. <http://www.bip.uni.wroc.pl/555/165/uchwaly-senatu-2017.html> (dostęp z 22.5.2019 r.) dalej jako: Regulamin Uniwersytetu Wrocławskiego; Regulamin zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych Akademii Sztuk Pięknych, zob. https://bip.asp.wroc.pl/index.php/home/show_news/2015/218/302 (dostęp z 22.5.2019 r.) dalej jako: Regulamin Akademii Sztuk Pięknych.

⁵⁸ Regulamin PWSFTiT, Regulamin SWPS, Regulamin Akademii Sztuk Pięknych.

zakres pojęcia utworów pracowniczych, stosując m.in. kryterium czasowe – jako utwór powstały w okresie zatrudnienia⁵⁹, kryterium powstania w wyniku „realizacji planów naukowo-badawczych wydziału Pracownika, badań statutowych”⁶⁰, „objęte planem działalności Uczelni”⁶¹, wykonane na polecenie, mieszczące się w granicach obowiązków pracowniczych⁶² lub doprecyzowując zakres pojęcia obowiązków ze stosunku pracy, poprzez odwołanie do treści umowy o pracę, regulaminu oraz zakresu czynności⁶³.

Niektóre z aktów wewnętrznych dodatkowo zastrzegają, że utwory powstałe w czasie uzyskania stypendium naukowego czy realizowania grantu naukowego nie przestają być utworami pracowniczymi⁶⁴.

Pozostałą grupę regulaminów stanowią akty, które pomimo zawarcia definicji utworu pracowniczego nie doprecyzowują jego zakresu, a jedynie powtarzają sformułowania ustawowe⁶⁵ oraz te, które nie definiują tego pojęcia na potrzeby regulaminu⁶⁶. Wyjątkiem jest tu Regulamin Uniwersytetu Wrocławskiego, który definiuje utwór pracowniczy w sposób odmienny niż ustawowy, zawierając w jego zakresie także utwory powstałe poza zakresem obowiązków ze stosunku pracy, „jeżeli tak stanowi umowa zawarta między Twórcą a Uczelnią”. Zgodnie z otwartym katalogiem utworami pracowniczymi mogą być utwory powstałe w trakcie prac naukowych, badawczych, rozwojowych lub innych działań, w wyniku których może dojść do wytworzenia dóbr intelektualnych przez pracowników, a także doktorantów i studentów⁶⁷.

Powszechny jest brak w aktach wewnętrznych doprecyzowania pojęcia i momentu przejścia utworu pracowniczego jako elementu konstytutywnego nabycia przez uczelnię wyższą praw autorskich. Wprost reguluje tę materię jedynie Regulamin PWSFTiT, wskazując, że: „przejęcie jest równoznaczne z dostarczeniem dzieła bezpośrednio przełożonemu pracownikowi i niezwłocznego braku informacji przekazywanych pracownikowi o jego nieprzyjęciu lub uzależnieniu przyjęcia od dokonania określonych zmian”. Niewielka ilość uczelni wyższych reguluje także samą procedurę informowania lub zgłaszania stworzonych w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy utworów⁶⁸, co jest powszechne, jeśli chodzi o regulację procedury zgłaszania dóbr własności przemysłowej, a także utworów naukowych przeznaczonych do publikacji. Jej uregulowanie może posłużyć do określenia momentu przejścia danego utworu.

Obok regulacji procedur zgłoszeniowych w poszczególnych ośrodkach funkcjonują także rejestry utworów, dóbr własności intelektualnej, tj. Rejestr Rezultatów i Praw Własności Intelektualnej na Uniwersytecie Medycznym, Baza Dzieł Intelektualnych Uniwersytetu SWPS czy Rejestr wynalazków na Akademii Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu. Jest to rozwiązanie korespondujące z treścią art. 22 ust. 9 pkt 1–3 ustawy z 26.7.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych⁶⁹, wprowadzające możliwość zastosowania 50% kosztów

uzyskania przychodu w związku z m.in. „korzystaniem przez twórców z praw autorskich i artystów wykonawców z praw pokrewnych lub rozporządzania przez nich tymi prawami”. Rejestry mogą posłużyć do celów dowodowych.

Podobnie jak przy utworach pracowniczych, akty wewnętrzne poszczególnych uczelni wyższych odmiennie regulują pojęcie utworów naukowych. Zgodnie z definicją doktrynalną, w części badanych regulaminów kryterium wyodrębnienia kategorii utworów naukowych stanowi „element poznawczy”⁷⁰ czy cecha „rezultatu procesu poznawczego”⁷¹. Pozostała część aktów wewnętrznych nie definiuje tego pojęcia. W Regulaminie SWPS kategoria ta została zawężona względem definicji doktrynalnej poprzez dodanie dodatkowych kryteriów, obok elementu poznawczego. Utwór naukowy musi być oparty na oryginalnym materiale, wnosić nową treść oraz stanowić efekt aktywności naukowej. Takie rozwiązanie budzi wątpliwość co do zgodności z obowiązującym prawem, szczególnie jeśli powodować będzie w praktyce ograniczenie zastosowania art. 14 PrAut.

Zgodnie z postulatami doktryny widoczna jest tendencja do rezygnacji przez uczelnie wyższe z przysługującego im uprawnienia pierwszeństwa publikacji⁷² lub znacznego ograniczenia jego stosowania⁷³. Rezygnacja następuje poprzez „zawieszenie na czas nieograniczony wykonania tego uprawnienia”⁷⁴ lub przyznanie swobody publikacji twórcy, z wyjątkami ze względu na zawarte przez daną uczelnię wyższą umowy z podmiotami trzecimi, które takie pierwszeństwo przewidują⁷⁵ lub gdy „zaszkodzi to możliwości uzyskania lub utrzymania ochrony, bądź komercjalizacji Dzieła Intelektualnego SWPS lub naruszy zobowiązanie Uniwersytetu SWPS do zachowania poufności”⁷⁶. Instrumentem ograniczenia jest natomiast, postulowane przez doktrynę, skrócenie terminów do skorzystania przez uczelnię z tego uprawnienia⁷⁷

⁵⁹ Regulamin SWPS.

⁶⁰ Regulamin SWPS.

⁶¹ Regulamin Akademii Sztuk Pięknych.

⁶² Regulamin SWPS, Regulamin Akademii Sztuk Pięknych.

⁶³ Regulamin PWSFTiT.

⁶⁴ Regulamin SWPS, Regulamin Akademii Muzycznej.

⁶⁵ Regulamin Uniwersytetu Wrocławskiego, Regulamin Akademii Muzycznej.

⁶⁶ Regulamin Politechniki Wrocławskiej, Regulamin Uniwersytetu Medycznego.

⁶⁷ Regulamin Uniwersytetu Wrocławskiego.

⁶⁸ Regulamin PWSFTiT, Regulamin SWPS, Regulamin Akademii Muzycznej, Regulamin Politechniki Wrocławskiej.

⁶⁹ T.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1509 ze zm.

⁷⁰ Regulamin PWSFTiT.

⁷¹ Regulamin Akademii Muzycznej, Regulamin Akademii Sztuk Pięknych.

⁷² Regulamin Uniwersytetu Medycznego, Regulamin Uniwersytetu Wrocławskiego, Regulamin SWPS, Regulamin Politechniki Wrocławskiej.

⁷³ Regulamin PWSFTiT, Regulamin Akademii Sztuk Pięknych.

⁷⁴ Regulamin Uniwersytetu Medycznego.

⁷⁵ Regulamin Uniwersytetu Wrocławskiego.

⁷⁶ Regulamin SWPS, podobnie Regulamin Politechniki Wrocławskiej.

⁷⁷ Termin trzymiesięczny na przedstawienie propozycji zawarcia umowy o publikację danego utworu – Regulamin PWSFTiT.

lub ograniczenie jedynie do przypadków „uzasadnionych merytorycznie, możliwych do zrealizowania organizacyjnie i ekonomicznie”⁷⁸. Brak skorzystania z tego uprawnienia każdorazowo łączy się z obowiązkiem twórcy do zawarcia w publikacji afiliacji uczelni.

W odpowiedzi na budzącą wątpliwość redakcję art. 14 PrAut w zakresie uprawnienia do korzystania przez uczelnię wyższą niektóre z regulaminów modyfikują lub konkretyzują jego zakres, w szczególności poprzez zwiększenie jego zakresu na nie tylko sam materiał naukowy, ale także utwór naukowy⁷⁹, jednocześnie zawężając to uprawnienie do „celów dydaktycznych, naukowych i popularyzatorskich”⁸⁰, „jedynie do własnych potrzeb związanych z działalnością badawczą, dydaktyczną naukową”⁸¹.

Przejrzysta regulacja dwóch odrębnych reżimów prawnych dotyczących nabywania przez uczelnie wyższe praw autorskich do utworów pracowniczych i utworów autorstwa osób trzecich wymaga precyzyjnego określenia zakresu podmiotowego i przedmiotowego regulaminu. Zgodne z powszechnie obowiązującym prawem wydaje się rozwiązanie ograniczające zakres podmiotowy tych aktów jedynie do studentów, doktorantów i innych osób trzecich, m.in. stypendystów, dyplomantów, z którymi uczelnia wyższa zawarła umowę przenoszącą prawa własności intelektualnej. Kierując się tym kryterium, można wyróżnić trzy grupy regulaminów:

- 1) akty wewnętrzne, stosujące to kryterium, nietworzące praw i obowiązków dla podmiotów niepozostających w stosunku zobowiązaniowym z uczelnią⁸²;
- 2) akty wewnętrzne, stosujące to kryterium, lecz tworzące prawa i obowiązków, także dla podmiotów spoza zakresu podmiotowego samego aktu⁸³ oraz
- 3) akty wewnętrzne, w których nie zastosowano powyższego kryterium⁸⁴.

Prawami i obowiązkami regulowanymi przez dwie ostatnie grupy aktów są m.in.: „obowiązek informowania o wynikach powstałych w ramach toku studiów lub działalności prowadzonej z wykorzystaniem infrastruktury Uczelni”⁸⁵; „obowiązek przekazywania utworów wraz z nośnikami”⁸⁶; uprawnienie uregulowane w Regulaminie PWSFTiT do „korzystania z utworów, względem których nie została zawarta umowa o przeniesienie praw własności intelektualnej, w zakresie uzasadnionym dokumentacją przebiegu studiów i wypełnianiem obowiązków wynikających z przepisów prawa powszechnie obowiązującego”⁸⁷; uprawnienie do bezpłatnego korzystania z rezultatów („utrwalony w dowolnej formie wynik badań naukowych lub prac rozwojowych, a także nieukończony, którego ochrona jest możliwa za pomocą praw własności intelektualnej w Polsce i za granicą”⁸⁸) i *know-how* oraz pobierania z tego tytułu wynagrodzenia, do nieodpłatnego korzystania na własne potrzeby⁸⁹; dorobek naukowy doktorantów i studentów jest gromadzony i udostępniany w Repozytorium Wiedzy⁹⁰.

Regulamin Akademii Sztuk Pięknych, choć przewiduje w § 6 ust. 5, że student wyraża zgodę na przeniesienie praw do prac studenckich na rzecz uczelni, zawierając umowę lub składając odrębne oświadczenie, postanowienia takie zawiera już w umowie o kształcenie. Powoduje to niemożność rozpoczęcia studiów bez przeniesienia praw w określonym umową zakresie.

Nieliczne z aktów, wbrew powszechnie obowiązującemu prawu, ustanawiają pozaumowne podstawy nabycia praw własności intelektualnej studentów, doktorantów i innych osób trzecich przez uczelnie wyższe. Najczęstszą podstawą nabycia prawa lub udziału w nim jest kryterium korzystania z infrastruktury uczelni. Regulamin PWSFTiT w § 15 ust. 1 stanowi: „Autorskie prawa majątkowe do twórczych efektów autorstwa Studentów, Doktorantów uzyskanych przy wykorzystaniu infrastruktury, środków lub pracowników Uczelni stanowią własność Uczelni, chyba że co innego wynika z zawartej umowy” oraz w § 17 ust. 2: „W przypadku, w którym Uczelnia finansuje wykonanie kopii utworu (...), Uczelni przysługuje prawo własności egzemplarza sygnowanego przez twórcę mającego cechę oryginalnego egzemplarza oraz prawo licencji niewyłącznej nieograniczonej w czasie do wykorzystania utworu na wszystkich polach eksploatacji nieograniczonej terytorialnie”⁹¹. Postanowienia te, jako niezgodne z powszechnie obowiązującym prawem, należy uznać za bezskuteczne⁹².

Jako dobrą praktykę uznaje się zawieranie w regulaminach postanowień umożliwiających studentom i doktorantom zwrócenie się do władz uczelni z wnioskiem o pomoc przy komercjalizacji danej własności intelektualnej⁹³. Możliwość wystąpienia z takim wnioskiem przewidują Regulaminy.

⁷⁸ Regulamin SWPS, Regulamin Akademii Sztuk Pięknych.

⁷⁹ Regulamin Akademii Muzycznej, Regulamin SWPS.

⁸⁰ Regulamin SWPS.

⁸¹ Regulamin Akademii Muzycznej.

⁸² Regulamin Uniwersytetu Wrocławskiego, Regulamin SWPS, Regulamin Akademii Sztuk Pięknych.

⁸³ Regulamin Akademii Muzycznej, Regulamin Politechniki Wrocławskiej.

⁸⁴ Regulamin PWSFTiT, Regulamin Uniwersytetu Medycznego, Regulamin Politechniki Wrocławskiej.

⁸⁵ Regulamin PWSFTiT, Regulamin Uniwersytetu Medycznego.

⁸⁶ Regulamin PWSFTiT, Regulamin Uniwersytetu Medycznego.

⁸⁷ Regulamin PWSFTiT.

⁸⁸ Regulamin Uniwersytetu Medycznego.

⁸⁹ Regulamin Akademii Muzycznej.

⁹⁰ Regulamin Politechniki Wrocławskiej.

⁹¹ Postanowienie to jest także niezgodne z wyrokiem SOKiK z 6.4.2006 r., XVII AmC 48/05, Legalis, w którym uznano, że zawierane w umowach z uczelniami postanowienie o nieodpłatnym przeniesieniu na uczelnię autorskich praw majątkowych na wszelkich polach eksploatacji zostało uznane za niedozwolone i jako takie jest nieważne.

⁹² J. Barta, R. Markiewicz, Autorskoprawne problemy..., [w:] Raport..., s. 5–7.

⁹³ M. Pacuska, A. Wiśniewski, Zarządzanie prawami..., s. 49–52.

